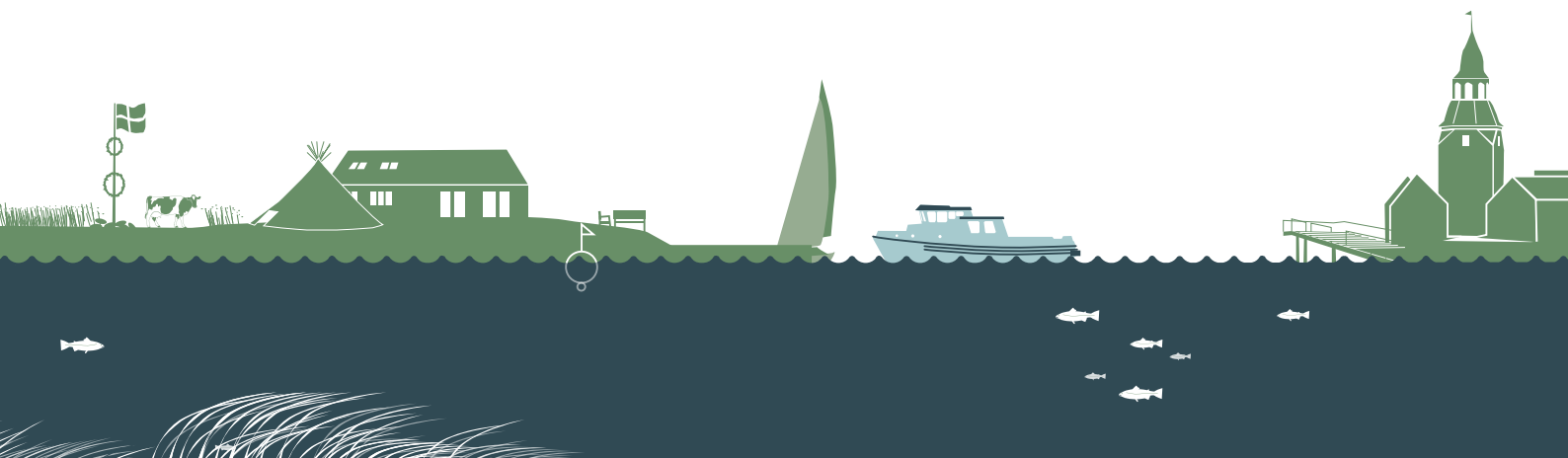

SMÅ ØER STORE MULIGHEDER

Del 1 Helhedsplan for
Avernakø, Bjørnø og Lyø

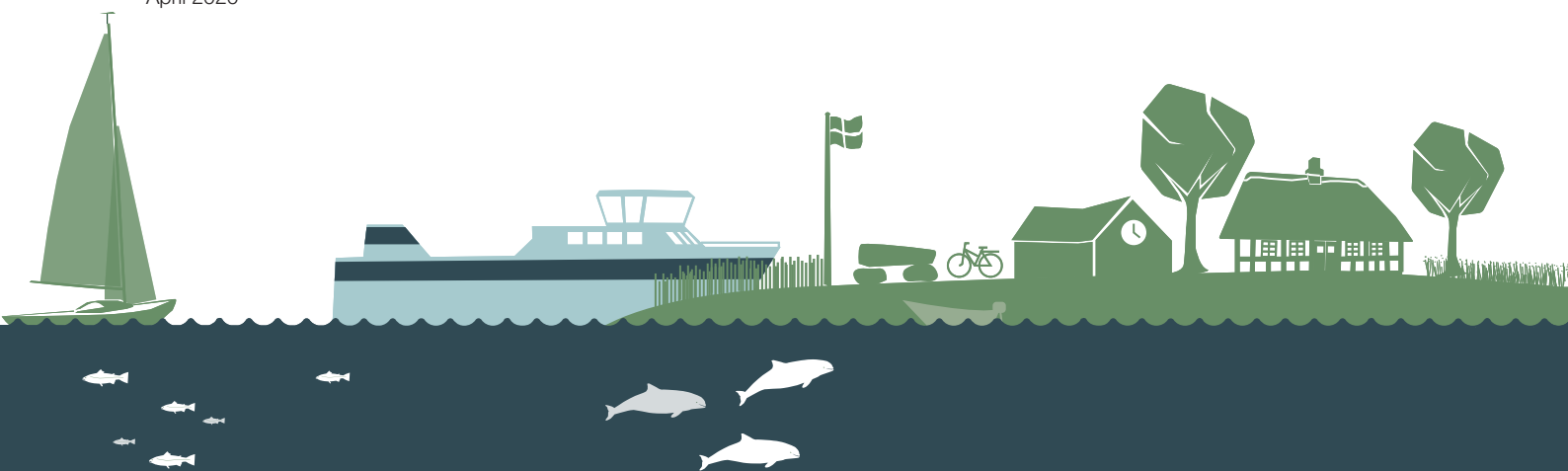

Små øer - store muligheder

Helhedsplan for Avernakø, Bjørnø og Lyø

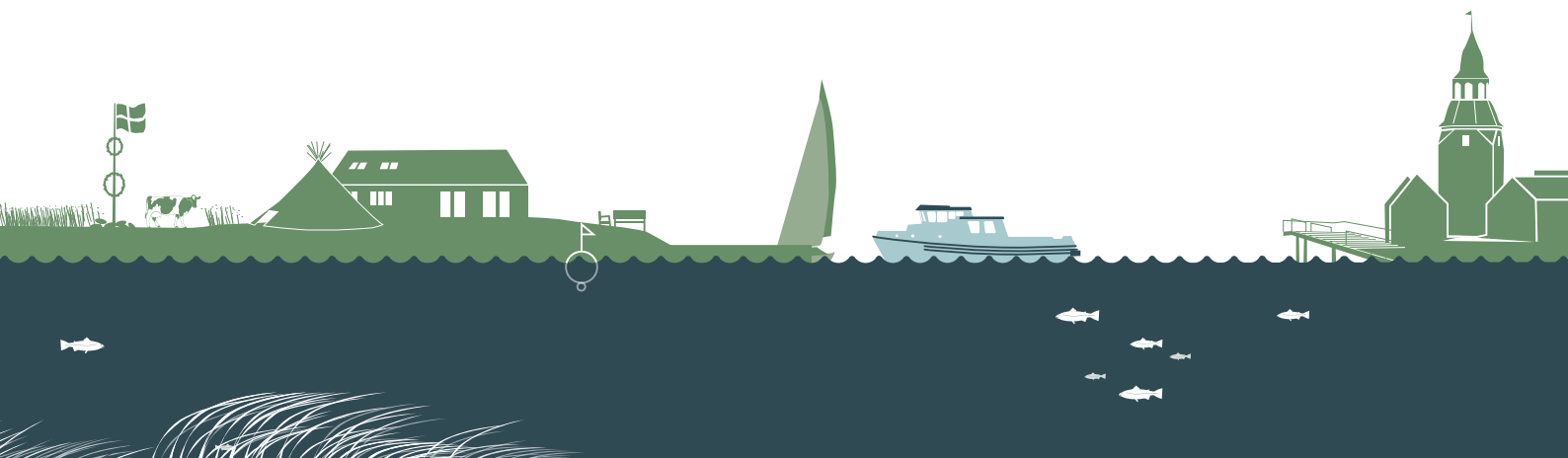
Udarbejdet af Avernakø, Bjørnø og Lyø i samarbejde med Faaborg Midtfyn Kommune og COWI

April 2020

Indhold

Forord	6
Indledning	7
Avernakø, Bjørnø og Lyø	8
Ø-samfund Avernakø	12
Ø-samfund Bjørnø	14
Ø-samfund Lyø	16
Helhedsplan	18
Vision	21
Tema Bosætning	22
Tema Mobilitet og transport	28
Tema Natur, kultur og egenart	32
Tema Erhverv og turisme	38

Forord

Helhedsplanen for Avernakø, Bjørnø og Lyø er lavet af indbyggerne på de tre øer i samarbejde med Faaborg-Midtfyn Kommune. Konsulentfirmaet COWI har bistået med dataindsamling, mødeledelse, rådgivning m.m.

Arbejdet med helhedsplanen har således været en proces, hvor tre øsamfund er gået sammen og med fælles arbejdsgrupper og en koordinerende projektgruppe og med den kommunale forvaltnings medvirken har arbejdet henimod et fælles mål om udvikling og fremtidig bosætning. Helhedsplanen indeholder fælles visioner indenfor en række overordnede områder og separate handleplaner for hver ø. Handleplanerne peger i retning af, hvor øerne gerne vil hen i fremtiden, og de understøttes af projekter og indsatser, som vi kan arbejde videre med for at opnå målene.

Hvor første del af helhedsplanen er et visionspapir for øerne og er politisk godkendt i Faaborg-Midtfyn Kommunes kommunalbestyrelse, er anden del en handlingsplan, som politisk er taget til efterretning, og som foreninger, projektgrupper og andre organer

kan arbejde videre med. Med helhedsplanen har vi en ambition om at sætte retning for at skabe stærkere og mere levende helårssamfund med flere indbyggere i forskellige aldersgrupper, med nye erhvervs- og jobmuligheder og med bedre rammer for ø-livet. Vi ønsker at stå sammen om:

At understøtte den nuværende bosætning og de aktive lokalsamfund på de tre øer

At investere i den fremtidige bosætning.

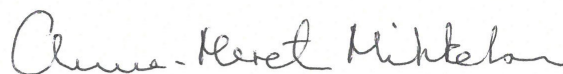
Med helhedsplanen er der således afsætt til, at vi i fællesskab kan arbejde videre med at udvikle de tre øsamfund og ø-livet i Faaborg-Midtfyn Kommune, til glæde for nuværende og fremtidige beboere.

Faaborg-Midtfyn Kommune har for 2030 vedtaget en udviklingsstrategi om 3.000 flere indbyggere og 80 % tilfredse borgere. Avernakø, Bjørnø og Lyø vil med denne helhedsplan medvirke til, at denne målsætning opnås.

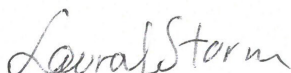
De politisk udpegede repræsentanter i styregruppen for helhedsplanen

Anne Møllegaard Mortensen
Fmd. Styregruppen
Fmd. Kultur og Lokalsamfundsudvalget
Faaborg-Midtfyn Kommune

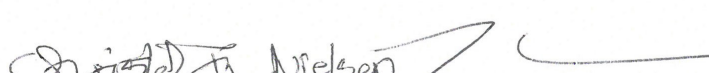
Anne-Merete Mikkelsen
Fmd. Ø-udvalg
Faaborg-Midtfyn Kommune

Laura Johanne Storm
Ø-udvalsrep.
Avernakø

Eva Marianne Terkelsen
Ø-udvalsrep.
Bjørnø

Christel Tjørnelund Nielsen
Ø-udvalsrep.
Lyø

Jens-Chr. Nielsen
Rep. for fritidsboigejere
Lyø

Indledning

Arbejdet med helhedsplanen startede i foråret 2018 og har frem til nu medvirket til at skabe større sammenhængskraft, internt kendskab og kommunikationsveje mellem øerne og Faaborg-Midtfyn Kommune.

LAG Småøerne og Faaborg-Midtfyn Kommune har sammen finansieret helhedsplanen, hvilket bl.a. har gjort det muligt at inddrage konsulenter, anvende journalistisk markering og fremstille materialer til formidling.

Tilgangen har været at kombinere lokal viden (øboerne) og faglig viden (kommunen) med markedsanalytisk/trend viden (konsulenterne), for at skabe en samlet og indholdsrig helhedsplan, der på en ambitiøs og velfunderet måde peger langt ud i fremtiden.

Processen har undervejs været styret af en nedsat styregruppe, bestående af 2 kommunalpolitikere, en koordinator fra LAG Småøerne, 3 ø-repræsentanter og 1 repræsentant for fritidshusejerne.

Indholdet af helhedsplanen har været koordineret og samlet af en projektgruppe bestående af øboere, og hver vision og tema er blevet formuleret og bearbejdet af 4 forskellige arbejdsgrupper, også bestående af beboere fra de 3 øer samt eksterne interessenter.

Faaborg-Midtfyn Kommune har understøttet processen undervejs med projektledelse, facilitering, mandetimer og har for budgetårene 2020-2023 afsat samlet 900.000 kr. til bosætningsstyrkende indsatser og projekter, som kan bidrage til at realisere helhedsplanen for øerne. Helhedsplanen er således færdig for indeværende, men det er først nu, at det rigtige arbejde går i gang.

Helhedsplanen består af 2 hoveddele. I del 1, helhedsplan, udfoldes øernes visioner for bosætning, mobilitet og transport, natur kultur og egenart, og erhverv og turisme, og suppleres indledningsvist af et kapitel om øernes potentialer og udfordringer, som det ser ud i dag. I del 2, handlingsplan, bredes hvert enkelt ø's ønsker til udvikling og fokusområder ud, og efterfølges af 26 prioriterede detailbeskrevne indsatser, handlinger og projekter som øboerne kan arbejde videre med, for at nå de visioner, som er formuleret i helhedsplanens del 1. Del 2 suppleres endvidere med øvrigt bilagsmateriale, et idekatalog fra arbejdsgrupperne såvel som en procesbeskrivelse. Derudover findes der endnu et supplerende materiale, "Opsamling – kortlægning og analyse af Avernakø, Bjørnø og Lyø", som COWI fremstillede i forbindelse med dataindsamlingen til helhedsplanen. Denne kan med fordel læses, hvis man ønsker mere viden om øerne i Faaborg-Midtfyn Kommune.

Lyø

Avernakø, Bjørnø og Lyø

Bjørnø

Avernakø

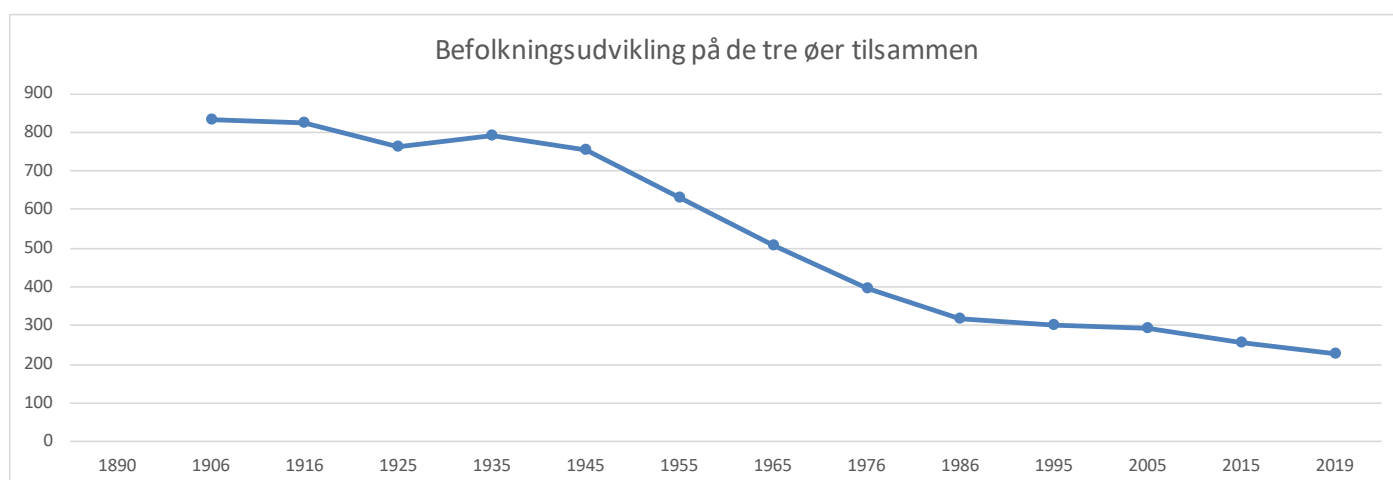
Avernakø, Bjørnø og Lyø | Facts om de tre øer

Som baggrund for udarbejdelsen af helhedsplan og handlingsplan for Avernakø, Bjørnø og Lyø blev der gennemført en kortlægning og analyse med grundlæggende facts om f.eks. udvikling i indbyggertal, gennemsnitsalder, virksomheder, bymiljø, foreningsliv, information og kommunikation mv.

Tilbagegang i indbyggertal er bremset

Avernakø, Bjørnø og Lyø skiller sig ikke ud fra andre danske øer. Indbyggertallet begyndte at falde fra omkring 1940, og de følgende fire årtier gik det stærkt tilbage. Fra midten af 1980-erne stoppede den store tilbagegang, og siden har der kun været et svagt fald i indbyggertallet. Tilbagegangen i indbyggertal har haft flere effekter. Tre af de vigtigste er:

- At gennemsnitsalderen er høj på de tre øer.
- At flere boliger er gået fra helårsbeboelse til fritidsbrug.
- At der mangler grundlag for service på øerne

Øernes erhvervsliv

Der er ikke tal på, hvor mange arbejdspladser, der er på de tre øer, men erhvervslivet kan beskrives ved, at landbrug og turisme er de to dominerende erhverv, som begge er inde i en spændende udvikling.

Landbruget på de tre øer har været igennem den samme udvikling som i resten af landet. Udviklingen i landbruget mod færre, større og mere effektive bedrifter har overflødiggjort mange arbejdspladser på landet, og det har været en stærk medvirkende årsag til befolkningsstillbagegangen på de tre øer. Idag er der andre tendenser, som giver landbruget på de tre øer nye muligheder. Forbrugerne har i stigende grad fokus på sundhed, kvalitet, økologi og dyrevelfærd, og det har skabt et stigende marked for lokale produkter og økologi. Flere landbrug på de tre øer har allerede set og udnyttet mulighederne, men udviklingsmulighederne inden for produktion og salg af "ø-produkter" er langt fra udnyttet. Der er også flere gode eksempler på landmænd, der kombinerer landbrug med turisme. Det kan f.eks. være salg af produkter direkte til turisterne, bondegårdsferie eller besøgslandbrug. Landbruget bærer dog præg af, at mange jorder stadigvæk tilhører de gamle gårdsmandsfamilier, men bliver i reglen forpagtet ud nu.

Turismen er det andet dominerende erhverv på de tre øer. Også her er der interessante tendenser i markedet, som kan udnyttes til at udvikle turisterhvervet på de tre øer. For det første rejser vi mere. Markedet vokser, og det giver nye muligheder. For det andet ønsker flere at holde ferie i Danmark. Helt aktuelt ønsker flere at begrænse deres flyrejser af klimahensyn. For det tredje er sundhed og aktiv ferie i højsædet. Outdoor er blevet et hit. Alt det giver turismen på de tre øer nye muligheder. Udfordringerne er, at gøre sæsonen længere og at øge investeringer, samarbejde og produktudvikling, så potentialet kan udnyttes til at skabe større lokal indtjening og flere arbejdspladser. Der er mange initiativer i gang, og der arbejdes inden for mange forskellige ferieformer som festivaler, Ø-liv, naturturisme, sport, lystsejlere, fiskeri, lokale fødevarer og gastronomi mv.

Der er også en tredje kategori af erhverv, hvor mulighederne for hjemmearbejde udnyttes til at bo på en af de tre øer og samtidig leve af at levere ydelser til markedet uden for. Også her er der et potentiale for vækst. Det handler først og fremmest om, at folk med lyst til at arbejde selvstændigt kan se kvaliteterne i at bo på øerne.

Naturen, landskaberne og planlægningen

Naturen, landskaberne og nærheden til vandet er øernes store styrke men sætter også grænser for udviklingsmulighederne. Der er bl.a. kystbeskyttelse og mange beskyttede naturområder at tage hensyn til, når der er ønsker om nybyggeri og ønsker om udvidelser eller nyetableringer af havne, veje, stier, solcelleanlæg og andre anlæg. Faaborg-Midtfyn Kommunes planlægning giver visse muligheder for udvikling. Der er bl.a. en bevarende lokalplan for Lyø by, som giver forskellige muligheder. En fornyet planlægning for de tre øer kunne tænkes sammen med udviklingsønskerne og være med til at åbne muligheder for udvikling samtidig med, at øernes kvaliteter ikke sættes over styr.

Samarbejde og kommunikation

De tre øer har alle et aktivt foreningsliv og et godt fællesskab, men samarbejdet mellem de tre øer har hidtil været begrænset. Information og kommunikation formidles på mange forskellige og uensartede måder og gennem forskelligartede platforme med risiko for, at øerne forsvinder blandt mange andre. Du skal vide præcist, hvad du søger, for at øerne dukker op.

Se også baggrundsrapporten

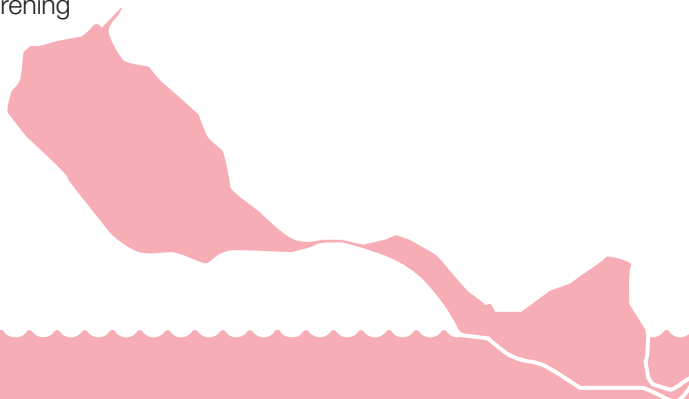
"OPSAMLING Kortlægning og analyse Avernakø, Bjørnø, Lyø"

Ø-samfund Avernakø

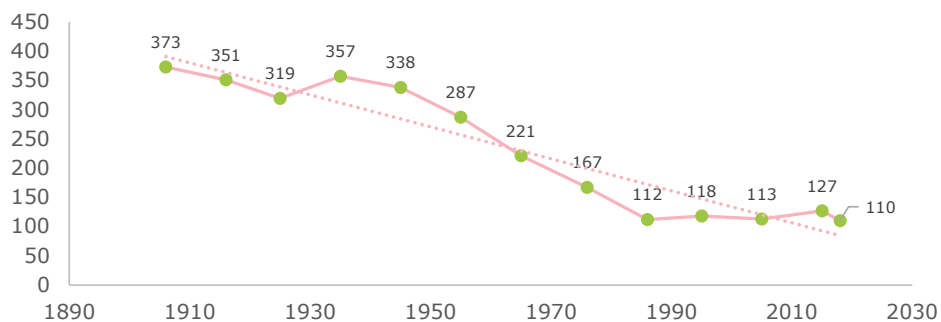
Facts om Avernakø

Størrelse:	600 ha
Beboere:	114 i 2019
Boliger:	121 huse, 54 af dem er fritidsboliger
Erhverv:	20 registrerede enkeltmandsvirksomheder, fonde, interessent- eller aktieselskaber.
Færgeforbindelse:	Faaborg (25 min. sejltid) + over Lyø (60 min. sejltid) 6 daglige færgeoverfarer på hverdage til Avernakø og Lyø
Afstande:	6 km til Faaborg
Havne:	Avernakø Bådehavn med plads til 55 både Korshavn Bro med plads til 25 både
Foreninger:	Avernakø Vindmøllelaug Avernakø/Korshavn Butiksforening Avernakø beboerforening Lokalthistorisk forening for Avernakø og Korshavn Menighedsrådet / Avernakø Kirke Foreningen Korshavn Bro Avernakø Bådehavn Avernakø Ældreklub Avernakø Vandværk Idrætsforeningen Avernakø Avernakø Forsamlingshus Korshavn Forsamlingshus Avernakø Smedie Avernakø Oldermændslaug Avernakø Kulturspisning ØFO Avernakø Kulturforening

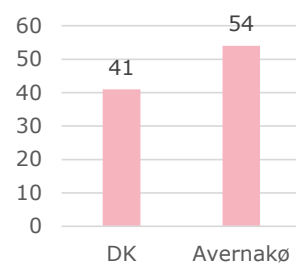

Udvikling i indbyggertal Avernakø

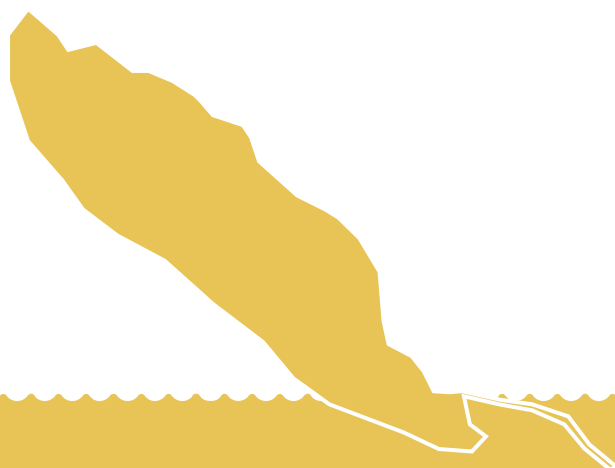
Gennemsnitsalder

Ø-samfund Bjørnø

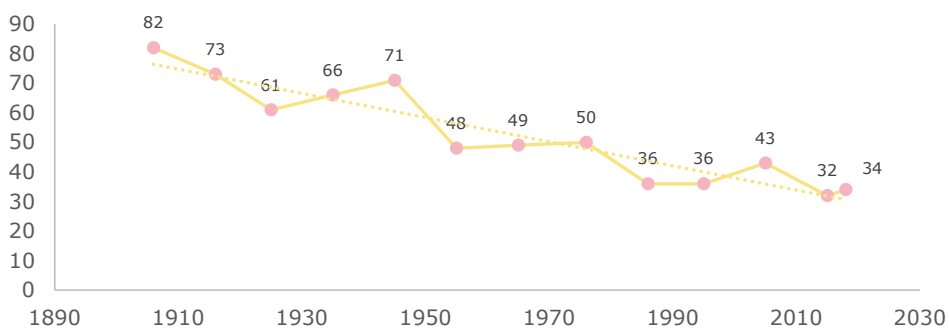
Facts om Bjørnø

Størrelse:	150 ha
Beboere:	35 i 2019
Boliger:	21 huse, 6 af dem er fritidsboliger
Erhverv:	11 registrerede enkeltmandsvirksomheder, fonde, interessent- eller aktieselskaber.
Færgeforbindelse:	Bjørnø-Faaborg (ca. 17 min. sejltid, 8-10 afgang om dagen i hverdage)
Afstande:	3 km til Faaborg
Havn:	Anløbsbro på nordøstkysten mod Faaborg.
Foreninger:	Beboerforening Bådelaug Færgeselskab Spiseklub Bjørnø Idræts- og fritidsforening Jagtforening Beboerhuset Beboerhusets venner Bjørnø Kildevand (under oprettelse)

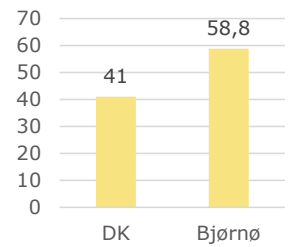

Udvikling i indbyggertal Bjørnø

Gennemsnitsalder

Ø-samfund Lyø

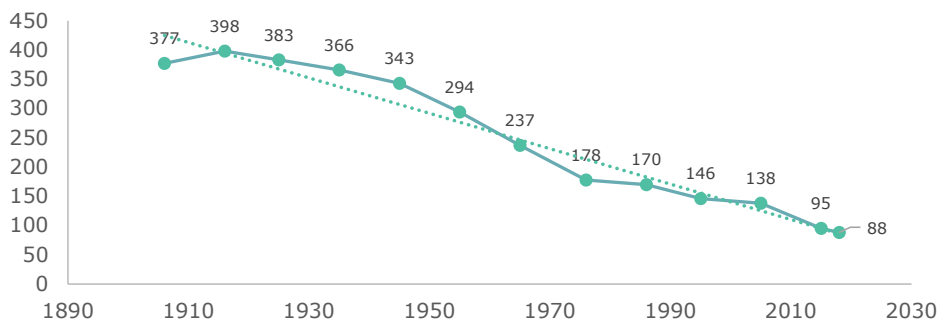
Facts om Lyø

Størrelse:	600 ha
Beboere:	86 i 2019
Boliger:	103 huse, 21 af dem er fritidsboliger
Erhverv:	14 registrerede enkeltmandsvirksomheder, fonde, interessent- eller aktieselskaber.
Færgeforbindelse:	Faaborg (30-60 min. sejltid) + Avernakø (30 min. sejltid) 6 daglige færgesoverfarer på hverdage til Avernakø og Lyø
Afstande:	8,5 km til Faaborg
Havn:	Lyø havn (færges + lystbådehavn)
Foreninger:	Lyø Beboerforening Lyø Fødevarefællesskab Lyø Lokalhistoriske Forening Foreningen Jens Mads' Hus Lyø Bådelaug Lyø Ældreklub Lyø Rev Ejerlaug Lyø Købmandsforening Lyø Vandværk Lyø Idrætsforening Lyø Kultur og Besøgscenter Foreningen Lyø Ø-lejr Jagtforeningen Julens Glæde Lyø Husmoderforening Menighedsrådet Damgården

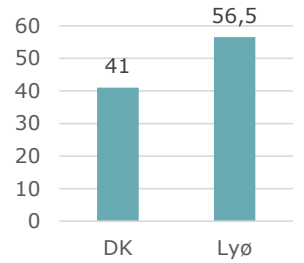

Udvikling i indbyggertal Lyø

Gennemsnitsalder

Helhedsplan

Lyø. Udsigt til Revet og Fyn

Helhedsplan

I det følgende kapitel vil de samlede visioner og arbejdstemaer i helhedsplanen blive gennemgået, efter nedenstående tematiske opdeling:

- **Bosætning**
- **Mobilitet og Transport**
- **Natur, Kultur og Egenart**
- **Erhverv og Turisme**

For hvert tema er der formuleret en vision og en mission, samt udpeget en række fokusområder. I del 2 uddybes de enkelte handlinger og projekter

Vision

Den overordnede vision er at understøtte den nuværende bosætning på de tre øer og at investere i den fremtidige bosætning for at skabe et stærkere og mere levende helårssamfund med flere indbyggere og flere forskellige aldersgrupper samt en bedre tilknytning af fritidsboligejerne.

Tema Bosætning

Avernakø. Hus på Korshavn

Tema Bosætning

Visionen er, at flere kan få mulighed for at bosætte sig helårs på Avernakø, Bjørnø og Lyø i fremtiden. De tre øer skal have flere faste indbyggere i fremtiden – også i flere forskellige aldersgrupper, og der skal arbejdes på at skabe et bredere og bedre boligudbud med flere lejeboliger for at tilgodese folk, der gerne vil bosætte sig helårs på øerne.

Bosætningen på de danske småøer er et komplekst samspil mellem timing og livsmuligheder, mobilitet og arbejde, boligudvalg og finansiering. Historisk set var de danske småøers indbyggertal på sit højeste omkring 1930'erne. På det tidspunkt var der lidt over 10.000 indbyggere på de danske småøer. Dengang boede flere generationer under samme tag, familierne havde flere børn, og der var mange flere arbejdspladser ved både landbruget og i fiskeriet. I dag er der lidt under 5.000 indbyggere tilbage, og boligmassen på småøerne er gået fra næsten udelukkende at have være helårsbenyttet til i dag, hvor store dele bliver anvendt til fritidsbrug. Befolkningstallet på Avernakø, Bjørnø og Lyø toppede omkring år 1900, hvor der var godt 800 indbyggere. I 2019 var der 235 indbyggere på de tre øer tilsammen.

Boliger overgår til fritidsbrug og det påvirker helårssamfundet

På nogle småøer er helt op mod halvdelen eller mere fritidsboliger. I Korshavn fiskerby på Avernakø overgik den sidste helårsbolig til fritidsbolig i 2017. Alle husene benyttes i dag udelukkende som fritidsboliger.

Fritidsboliger kan både økonomisk og socialt have en positiv effekt på lokalsamfundene. Boligerne bliver passet og vedligeholdt. Fritidsboligejerne bruger selv penge på øerne eller lejer boligen ud. En del fritidsboligejerne engagerer sig i lokalsamfundene, og nogle flytter senere permanent til øerne, f.eks. når de bliver pensionerede. Men der er også negative effekter.

Der er stor efterspørgsel på boliger til fritidsbrug på de tre øer. Det presser priserne op og kan udelukke købere, der ønsker at bo fast på øerne. Samtidig er mulighederne for at optage realkreditlån til boligkøb af såkaldte "risikoejendomme" på småøerne blevet væsentligt ringere i løbet af de seneste 10 år. Mulighederne for at sælge helårsboliger til fritidsbrug giver generelt bedre mulighed for optagelse af realkreditlån i egen bolig, men

kan gøre det vanskeligere at finansiere en overtagelse for potentielle købere og kan dermed være en medvirkende årsag til tilbagegang i antallet af fastboende.

En anden ulempe er, at fritidsboligerne udvander helårssamfundet. Selv om en del fritidsboligejerne er lokalt engagerede og værdifulde kræfter i lokalsamfundet, så gør en høj andel fritidsboliger det vanskeligere at fastholde et velfungerende lokalsamfund, hvor folk kommer hinanden ved og tager et kontinuerligt medansvar for det lokale. Især i vinterhalvåret står mange fritidsboliger tomme og giver et indtryk af lukkethed. Der er flere årsager til, at helårsboliger overgår til fritidsbrug.

- En del boliger, der overtages af arvinger, bliver ikke sat til salg men bliver brugt af arvingerne som fritidsbolig.
- Boliger, der bliver sat til salg på de tre øer, trænger ofte til omfattende og omkostningstunge restaureringer, hvilket sammen med en høj pris betyder, at husene enten forbliver ubeboede eller bliver opkøbt til fritidsbrug af pengestærke personer fra fastlandet.

Mangel på boliger og især på lejeboliger

Der er på alle tre øer stor efterspørgsel på eje- og lejeboliger. Mange øboere er gennem årene blevet kontaktet af interesserede fra fastlandet – også interesserede uden for Faaborg-Midtfyn Kommune – om de konkrete muligheder for at bosætte sig på én af øerne og på samme måde som hele Faaborg-Midtfyn Kommune ønsker øerne en fremgang i befolkningstallet. Både for hele kommunen og de tre øer er det en forudsætning for overlevelse og vækst, at folketallet stiger, og det er derfor vigtigt for de tre små ø-lokalsamfund, at der gøres et seriøst arbejde for at muliggøre rammerne for øget bosætning. Faaborg-Midtfyn Kommune har vedtaget en Udviklingsstrategi 2019-2030. Heri er der en overordnet

målsætning, der tilstræber, at der skal være 3000 flere borgere i kommunen i 2030, så kommunen følger den forventede befolkningstilvækst på landsplan. Denne målsætning må også omfatte de tre øer. Og de tre øer medvirker gerne til at opfylde kommunens målsætning.

Men efterspørgslen efter boliger på de tre øer kan ikke sammenlignes med bolig efterspørgslen i den del af kommunen, der ligger på Fyn. Efterspørgslen efter en bolig på øerne kommer fra folk, der vil bo på en ø, og ikke i for eksempel i Faaborg, Ringe eller Årslev. Det betyder, at der rundt omkring i Danmark findes potentielle tilflyttere til kommunens tre øer. Der er således en enestående chance for at tiltrække tilflyttere til kommunen, som ikke vil bo i en by, ikke vil bo i en landsby på fastlandet, men har et udtrykt ønske om at bo på en ø. Herved kan Avernakø, Bjørnø og Lyø medvirke til at opfylde kommunens målsætning om 3000 flere indbyggere i kommunen i 2030. Og øerne har i sig selv potentiale til at tiltrække tilflyttere, der aldrig kunne tænke sig at bo på det fynske fastland. Foruden branding og formidling af kontakt til interesserede, potentielle tilflyttere, er bolig manglen således det væsentligste indsatsområde for bosætningen på småøerne. Og det er tilfældet på alle tre øer i Faaborg-Midtfyn Kommune.

Måden at bo på bliver mere varieret

Løsningen på bolig manglen på Avernakø, Bjørnø og Lyø indbefatter et arbejde inden for flere forskellige områder, både i forhold til behovet for at bygge nye boliger og få flere lejeboliger, og at tænke nyt om måden, de øvrige boliger bliver anvendt på. Interessen for ølivet synes nemlig at være større nu end i tidligere år. Siden 2016 er det gennemsnitlige indbyggertal på de danske småøer steget. Samtidig er interessen for at købe boliger på småøerne til fritidsbrug kommet for at blive. Stigende velstand og lave renter giver flere muligheder for at eje en fritidsbolig, internettet giver mulighed for at arbejde fleksibelt og kombinere bylivet i nogle perioder med ølivet

på andre tidspunkter, og det stigende antal ældre med et godt økonomisk råderum giver mulighed for at eje flere boliger og f.eks. kombinere en bolig på en småø med en lejlighed i byen.

Hvis øerne i Faaborg-Midtfyn Kommune skal kunne følge trop, er bolig massen, og måden vi udnytter den på derfor af vital betydning. Samtidig er de 3 småøer oplagte til også at føre vejen frem for andre små samfund eller øer i Danmark ved f.eks. at omfavne nye sociale boformer, der afspejler den øvrige transformation, som er foregået, og som kommer til at fortsætte på småøerne i Danmark.

Mission

Bosætningen på øerne skal tage hensyn til øernes natur og kultur-egenart. Set ud fra et bæredygtigt perspektiv, der tager hensyn til natur- og kulturfællesskab, bør boligmassen maks. udvides med 10 procent på Lyø, mens den på Avernakø og Bjørnø gerne må overstige dette mål. Øernes bosætningspotentiale og erhvervsudvikling, både indenfor fødevarereproduktion og turisme, ligger i bevarelse af det åbne land og varierede naturtyper. Det er derfor et vigtigt element i bosætningspotentialet, at man som nuværende og kommende beboer stadig kan få adgang til naturen og færdes i et landskab med de karakteristiske kulturspor. Øernes unikke natur- og kulturspor er vigtige at bevare og mange søger øernes fællesskab, og for de fastboende er det særlige Ø-fællesskab og den nære tryghed også vigtigt. Øernes beboerantal og bygningsmasse skal derfor ikke stige i en uendelig opadgående kurve.

På Lyø er det vigtigt, at den bevarende lokalplan får et tematiseret tillæg, der muliggør opsættelse af solceller, så øen kan blive mere selvforsynende med energi. Og på alle øerne bør der ved nybyggeri gives mulighed for anvendelse af ikke så energikrævende materialer som tegl, mursten og beton. Ligeledes bør der gives mulighed for oprettelse af boliger i alternative byggematerialer, der arkitektonisk kan være et nutidigt bud på "bondehuset", og tilgodese de ofte begrænsede økonomiske muligheder hos unge tilflyttere samt være et alternativ til borgere, der ønsker mindre boliger.

Det kan og skal ikke undgås, at boliger benyttes som fritidsboliger, men mængden af boliger, der overgår til fritidsbrug skal begrænses, så øerne fortsat fungerer godt som helårssamfund. Sommerhuse kan kun etableres i sommerhusområder, og med øernes nuværende begrænsede natur og landbrugsareal er det ikke nødvendigvis ønskeligt med inddragelse af et areal til

sommerhuse. Visionen er fastboende og erhverv i form af fødevarereproduktion og natur/kultur turister. Derfor skal man tænke nye og kommende samspil mellem arbejde og fritid ind i en bosætningssammenhæng og planlægge en bosætning, der ikke kun er tidssvarende i dag, men som også peger fremad i retning mod vores måder at bo på langt ude i fremtiden. Tendenserne går i retningen af, at det vil blive mere almindeligt at bo flere steder og f.eks. kombinere ølivet med bylivet. Det kræver at øboerne inviterer ejere af fritidsboliger til at indgå som en del af lokalsamfundet, deltage med deres ressourcer, tage medansvar for det fælles, være til stede så meget som muligt og gerne vælge øerne som deres faste bopæl, og så kunne de jo betragte deres bolig på fastlandet som deres fritidsbolig.

Fokuspunkter

- Mere viden om boligernes status og faktiske benyttelse
- Fastholdelse af øerne som helårssamfund i samspil med fritidsboligejere
- Flere boliger med et mere varieret udbud af eje- og lejeboliger
- Bæredygtig bosætning og byggeri

Tema Mobilitet og transport

Lyø. Havnen

Tema Mobilitet og transport

Visionen for mobilitet og transport er, at flere skal have mulighed for at opretholde et liv og en hverdag på Avernakø, Bjørnø og Lyø i forhold til de krav, der er til mobilitet og bevægelse i dag.

Hverdagen og livet på småøerne er karakteristisk og særligt i forhold til resten af Danmark ved blandt andet at al bevægelse til og fra øen foregår over havet – oftest ved en fast, helårlig færgevej i al slags vejr. Og den daglige forbindelse til fastlandet er altafgørende for småøernes attraktivitet og vækstpotentiale, både når det kommer til de nuværende indbygges velfærd og til bosætning i fremtiden; for turisters og besøgendes mulighed for at anvende øernes rekreative ressourcer og sociale, kulturelle oplevelsesudbud såvel som for de erhvervsdrivendes muligheder for at drive virksomhed (medarbejdere, kunder, varer mv.). En god, stabil og dækkende færgeoverfart er således én af grundforudsætningerne for ikke kun bosætning, men også turisme og udvikling på småøerne – færgen er en livsnerve.

Havet og færgerne – det der deler og samler os

For de 3 småøer drejer det sig i udgangspunktet om færgerne til Bjørnø (M/F Lillebjørn) og til Avernakø og Lyø (M/F Faaborg III), de daglige overfarter og de generelle mobilitetsmuligheder, som er afgørende for hvilket størrelse og type lokalsamfund, der skal være at finde på øerne i fremtiden. Det er nemlig af vital betydning for både pendlere, erhvervsdrivende i rejsende håndværksfag, lokale selvstændige, der skal sende og modtage varer til eller fra fastlandet, og for børn i den skolesøgende alder. I fraværet af skoler på de 3 småøer er en forsat sikring og forbedring af pendlervilkårene for nutidige og fremtidige børnefamilier af allerstørste betydning for helhedsplanen.

Smart overfart – fremtidens mobilitet

I Faaborg-Midtfyn Kommune er der en ambition om at blive førende og banebrydende inden for udviklingen af mobilitet i landområder ved hjælp af nye tekniske løsninger og ved at involvere borgere og virksomheder i at skabe nye mobilitetsløsninger gennem brug af data og designmetoder. Avernakø, Bjørnø og Lyø kunne bl.a. fungere som eksperimentarium for afprøvning af nye mobilitetsløsninger, der øger livskvaliteten og gør drømmen om et godt og moderne liv på landet til virkelighed, skabe vækst for virksomheder og ikke mindst finde bæredygtige løsninger sammen med borgerne.

Andre former for mobilitet

Men hverdagsmobilitet og transport handler ikke kun om forbindelsen mellem ø og fastland, men også om hvilke muligheder man har for at komme rundt på øen, og hvilke muligheder man har for at transportere sig videre inde på fastlandet, når man er kommet af øen.

Mission

Missionen er, at have fokus på færgedriftens tilrettelæggelse og service, såvel som bevægelsen/ forbindelsesvejene rundt på småøerne og den videre transport på fastlandet. Dette i forhold til både de eksisterende behov, men også i forhold til fremtidens grønne og bæredygtige transportformer, der skal afspejle og være med til at forstærke øernes særlige identitet og udviklingsmuligheder.

Avernakø, Bjørnø og Lyø skal være cases på fremtidens bæredygtige og klimavenlige småøer, både når det kommer til transport, men også til erhverv og vækst. Under visionen skitseres endvidere konceptet 'smart overfart', hvor der lægges op til, at man i fremtiden bestræber sig på at skabe mere fleksible, dynamiske og behovsdækkende måder at løse de daglige transportopgaver på – navnlig ved at undersøge alternativer til den klassiske tonnage-sejlads (regelmæssig sejlads med samme færge, sommer og vinter) og i stedet understøtter muligheden for en grøn, bæredygtig transportform, som også rentabilitetsmæssigt passer bedre til det stigende krav til hverdagsmobilitet på øerne på den ene side og den kommunale driftsbudgetramme for færgerne på den anden.

Det er endvidere en klar del af missionen at fremme den fremtidige transport på andre områder i en mere bæredygtig retning, ved blandt andet at arbejde for mere klimavenlig teknologi indenfor erhverv- og persontransport samt mere klimabevidst turisme i forhold til forbindelsesveje mellem hverdagen og turistdestinationen.

Fokuspunkter

- Mobilitet og transport imellem øerne og fastlandet
- Mobilitet og transport på øerne
- Mobilitet og transport på fastlandet

Tema Natur, kultur og egenart

Bjørno. Trætophytten

Tema Natur, kultur og egenart

Visionen er, at øernes naturrigdom skal bevares, styrkes og udvikles. Geologi, kulturarv og formidling af egenart skal forbedres for både fastboende og gæster.

De danske småøer er kendetegnet ved det omgivende hav, deres små begrænsede landarealer, der oftest beherskes af landbrug og fredede naturområder, gamle bønder- og fiskerlandsbyer samt et socialt og engagerende samfundsliv. Særligt det store udbud af foreninger og frivillighed, synes at være en gennemgående træk for øerne. Avernakø, Bjørnø og Lyø er både repræsentanter for den beskrivelse, men er også forskellige fra hinanden og unikke på en lang række andre punkter, landskabsmæssigt, fysisk, socialt og kulturelt.

Storslået natur og små perler

På Avernakø og Lyø er strandene de største sammenhængende (uberørte) naturområder, og der er strandenge/internationale fuglebeskyttelsesområder, vandhuller/søer, stendiger, levende hegn, moser mm. Der er overdrevsflora og vilde spiselige planter. På Avernakø er der etableret en række vandhuller til klokkefrøerne. På Lyø er der skov, og der lever rådyr. På Bjørnø er istidslandskabets karaktertræk særligt fremtrædende med store arealer med skrænter og fire små "bjerge". På øerne er mange forskellige naturtyper repræsenteret på et lille geografisk areal og samspillet mellem den varierende natur, det opdyrkede og det vilde, beskyttede land, samt adgangen til samme, er af stor betydning for det samlede indtryk.

Kulturmiljøer og unikke lokalsamfund

Det byggede kulturmiljø på de tre småøer er også af stor betydning for øernes identitet og tiltrækningskraft, både i forhold til turister og tilflyttere. Kulturelt og lokalhistorisk er det interessant, at den gamle bonde- og fiskerbefolkning lige som andre steder på landet klarede det meste selv – det ses konkret på blandt andet gamle hjemmelavede/-reparerede møbler, værktøj og redskaber. Den gamle ø-kulturs fællesskaber lever stadig, og det frivillige arbejde fylder meget og er nødvendigt for at opretholde basale funktioner på øerne. Helt konkret ønskes der med helhedsplanen at sætte fritids- og foreningslivets rammer og muligheder på dagsordenen, samt at udrede hvad man fra civilsamfundet såvel som kommunen kan gøre for at understøtte dette vigtige arbejde yderligere i fremtiden. Men i takt med, at flere øboer arbejder uden for øerne og er beskæftiget i mange andre brancher end de traditionelle ø-erhverv (landbrug og fiskeri), er ølivet ændret. Øboerne mødes stadig til frivilligt arbejde og fornøjelser i foreningerne, men flere har nu familie, venner og kolleger andre steder – og mødes med dem uden for øen. Om sommeren er der travlt med turister, familiebesøg ude fra etc. Derfor er det om vinteren, at øboerne mødes til fællesspisning, foreningsmøder mm. Den særlige ø-kultur er et vigtigt led i fastholdelse af øerne som levende helårssamfund.

Bjørnø. Gårdmiljø

Mission

Øernes potentiale for friluft, bevægelse og naturbrug for mange forskellige aldersgrupper skal afdækkes, forstærkes og synliggøres – og der bør af hensyn til beboere og turister derfor løbende vedligeholdes på vejene og stiernes tilstand. Kulturen og de enkelte øers egenart kan understøttes af nye tiltag på kulturområdet både lokalt og i samarbejde med andre, f.eks. Øhavsmuseet Faaborg, Geopark Det Sydfynske Øhav, Faaborg Provsti og Fyns Stift, samt øvrige institutioner. Og hvis en satsning indenfor eksisterende og nye kulturområder, såsom Ø-lejren på Lyø og festivalen Avernax på Avernakø o.l., kan fastholdes og videreudvikles over de kommende år, vil den på sigt kunne understøtte visionen om at få ejere af fritidsboliger og tilbagevendende gæster/turister til at indgå yderligere i lokalsamfundet. Fremtidig udvikling på øerne skal ske med afsæt i øernes natur, kultur og egenart, og ejerskabet til kultur- og naturoplevelser skal så vidt muligt fastholdes på øerne, organisatorisk og økonomisk - og i samarbejde med øboerne.

En del af missionen er at skabe grundlaget for en transformation af de gamle landbrugsøer, således egenart og udvikling spiller sammen i fremtiden, herunder med fokus på at få mere biodiversitet og mere bæredygtighed i naturen. Herunder er det et vigtigt mål at få planlagt, hvordan man bevarer og beskytter den sårbare natur, der er på øerne, samt at undersøge muligheder for at skabe endnu mere natur på sigt. Dvs. at naturen kommer til at understøtte indsatser omkring bosætning, erhverv og turisme. Missionen er bl.a. at opnå en multifunktionel brug af øernes arealer, dvs. at jorderne skal bruges i vidt muligt omfang til både dyrkning, natur og rekreation – således spiller Avernakø, Bjørnø og Lyø udvikling sig også ind i en større ramme med Visit Faaborg, Naturturisme I/S og Geopark Det Sydfynske Øhav. Indenfor outdoor livet rummer øerne også et utal af muligheder, som

kun i begrænset omfang synes at være blevet udnyttet i bosætnings- og erhvervsfremme af øboerne selv; Vandring, mountainbiking og kitesurfing/standup paddling og dykning, men i særdeleshed også sejlsport og havkajak, som øerne har helt ideelle, naturlige forhold for, skal udbygges og tilgængeliggøres for at udløse det kæmpe potentiale, der ligger gemt deri. Småøerne er nemlig særdeles velegnede udflugts- og bosætningsmål for børnefamilier og unge med hang til friluft og havsport, og det arbejder helhedsplanen på at få uddybet/eksponeret for et bredere publikum.

Missionen er endvidere at udbygge kulturformidlingen og kulturturismen på en ambitiøs og nyskabende måde, hvor man udvikler hele og sammenhængende pakkekoncepter og oplevelser, og hvor man i samarbejde med Øhavsmuseet og andre eksterne aktører rykker formidlingsopgaven ud på øerne og ud i landskabet. Af samme grund kan Øhavsmuseet både være en partner for øerne i forhold til at pege på relevant kulturarv, der kan formidles, samt bidrage til at formidlingen sker og kobles med den samlede fortælling om øhavet og den sydfynske kultur. Som led i en indsats med kortlægning af bygningsmassen bestræber helhedsplanen sig også på at skabe rammerne for en multifunktionel brug af det byggede miljø, n

Fokuspunkter

- Natur, geologi, kultur og egenart for nuværende og kommende beboere
- Natur, geologi, kultur og egenart for besøgende og turister
- Overliggeren "den store fortælling"

Tema Erhverv og turisme

Lyo, Hestevognskørsel

Tema Erhverv og turisme

Den overordnede vision for erhvervslivet i dag og i fremtiden er at sikre stabilitet og bedre rammevilkårene for erhvervslivets fortsatte virke og vækst. Det vil gavne alle og ikke bare erhvervslivet, men alle der bor på og besøger øerne. Det er en klar ambition at udnytte den drivkraft og virkelyst, der er i det lokale erhvervsliv, og udnytte de potentialer, der er for at drive virksomheder på øerne, og at flere får lyst til at blive selvstændig. Virksomhederne gør det godt hver for sig, men sammen vil de være stærkere og vil kunne "rive mere med sig". Der skal skabes netværk, sammenhængskraft og interessefællesskaber mellem virksomhederne for at gøre det samlede erhvervsliv på småøerne endnu stærkere i fremtiden. Det gælder både i forhold til private udbud såvel som foreningsinitiativer. Rigtig mange af virksomhederne tilbyder nemlig ens ydelser eller ydelser, der supplerer hinanden.

En væsentlig betingelse for liv på småøerne er, at der er et velfungerende og dynamisk erhvervsliv og arbejdsmarked. En varieret alderssammensætning og helårslevedygtig bosætning på øerne forudsætter, at der er muligheder for enten at pendle til fastlandet eller at finde arbejde lokalt. Traditionelt set har småøernes lokale erhvervsliv været forankret i de små landbrug og fiskeriet samt mindre håndværksfag og handel. I dag er de dominerende erhverv turisme, rekreation og oplevelsesøkonomi samt landbrug og fødevarerproduktion. Dertil er der en række øvrige små, selvstændige erhvervsdrivende og hjemmearbejdspladser at finde i forbindelse med decentralt arbejde eller ydelser, der på forskellig vis har særlige fordele ved at have base på en småø og i andre sammenhænge åbenlyse udfordringer. Selvom pendlingen til fastlandet er et allestedsnærværende vilkår for bosætningen på småøerne, synes mange tilflyttere at være drevet af ønsket om det lokalt forankrede liv, enten som selvstændige erhvervsdrivende eller med forpagtning eller tjeneste i lokalsamfundet.

De små erhvervsdrivende

Det særlige rum, der er på en småø, er nemlig ikke kun kendetegnet ved det nære, sociale samfundsliv. Det kan også ofte virke som rugekasse for nye former for f.eks. turismetilbud, fødevarerprodukter, omsorgstilbud og socialøkonomiske virksomheder og for væksteksperimenter på mikrobasis. Der er rigtig mange mindre virksomheder og driftige personer bosat på småøerne i Faaborg-Midtfyn Kommune. Der er ca. 45 enheder, som kan have glæde af hinandens ressourcer og viden. Erhvervslivet på øerne er gode til selv at tænke nyt og skabe vækst, men det er afhængig af rammebetingelser på tre områder – færgeforbindelserne, internettet og lånemuligheder.

Mission

De to hovederhverv, turismen og landbruget, har interessante udviklingsmuligheder, som kan udbygges og forstærkes i fremtiden. Den specielle ø-turisme med overnatningsmuligheder og spisesteder, outdoor-faciliteter og gårdbutikker samt endags-besøgende har i de seneste 10 år været i stærk fremgang. Det skyldes blandt andet de naturlige, byggede og sociale kvaliteter ved øerne, såsom nærheden til naturen, skønheden, stilheden og roen, sikkerheden og trygheden i det lille lokalsamfund, der lokker turisterne og specielt byboere væk fra den stressede hverdag i weekenden eller på ferier. Samtidig har specialfødevarerproduktionen, konceptrestauranterne og ideen om de særligt gode og sunde ø-produkter vundet indpas på butikshylderne rundt omkring i Danmark. Ø-produkter er ikke længere kun noget, man kan finde ude på øerne, men har også opnået anerkendelse på de bredere markeder på fastlandet og i de større byer. Transformationen fra plantelandbrug til kvæg- og fårebaseret fødevarerproduktion kan også tjene flere formål for øerne, da afgræsning dels er godt for biodiversiteten og samtidig fungerer som rentabel naturpleje. Det giver spændende muligheder for multifunktionelt jordbrug og forstærker behovet for fælles slagte- og forarbejdningsfaciliteter, som både forventes at kunne give en bedre notering samt at skabe et bedre brand for øernes fødevarerproducenter.

Det er et grundlæggende mål, at stimulere og understøtte småøernes mange forskellige erhverv, herunder fødevarerproduktionen og turismen, med forsat at vokse og dermed skabe grundlaget for endnu flere lokale arbejdspladser. Det er samtidigt også et mål at forblive i balance med øernes nutidige og fremtidige brand, identitet og kapacitet. Det vil bl.a. sige en fødevarerproduktion, der er klima- og kvalitetsbevidst, økonomisk bæredygtig og garant for både høj velfærd for produktionsdyr og et godt arbejdsmiljø. Men også

en særlig ø-turisme, man både kan leve af og leve med, som beboere på småøerne. I forhold til alle erhverv er det et mål at tænke Geopark Det Sydfynske Øhav ind i den samlede fortælling om småøerne, både i Faaborg-Midtfyn Kommune, såvel som i det øvrige sydfynske øhav. Dernæst er det et mål at udvikle et samskabelsesforhold mellem producenter og virksomheder på den ene side og på den anden side gæster og kunder. På den måde kunne småøerne fungere som cases på mikroproduktionsenheder, small scale kapitalisme og væksteksperimenter, der samtidig ville fremhæve og forstærke synergien mellem bosætning og erhverv.

Fokuspunkter

- Udvikling af øhavs-turismen med særligt fokus på at kunne spille ind i en eventuel UNESCO-udnævnelse af Geopark Det Sydfynske Øhav
- Vækst i landbruget baseret på lokale kvalitetsfødevarer
- Øvrig erhvervsudvikling

FAABORG-MIDTFYN
KOMMUNE

Den Europæiske Landbrugsfond
for Udvikling af Landdistrikterne:
Europa Investerer i Landdistrikterne